

Психологічні засоби профілактики остракізму в інклюзивному освітньому просторі

Підготувала Психологічна служба
Новогуйвинського ліцею
імені Сергія Троцика

- Проблема соціального виключення осіб з особливими потребами в соціумі та безпосередньо в освітньому просторі стала актуальною в 80-х роках ХХ століття. Погляди на соціальне виключення, що поширені сьогодні в науці, дещо різняться між собою. Неприйняття розглядається як неприпустима, нетерпима поведінка, неприйняття чужої думки; як риса, що зумовлює недопущення участі в будь-чому інших людей, які відрізняються від індивіда за певними ознаками. Інтолерантність до індивідів з інклюзивними проявами, що існує в суспільстві, має свої культурно-історичні витoki. Внаслідок взаємодії між людьми різних національностей, конфесій, професійних спрямувань, певних фізичних особливостей склались певні відносини та сформувались стереотипи, які зумовили схематичне, спрощене сприйняття представників різних груп інклюзивного спрямування. На основі специфіки ідентичності формується толерантне чи інтолерантне ставлення до виразників різних груп, зокрема до людей з обмеженими фізичними можливостями. Якщо такі особи сприймаються як чужі, як представники іншої соціальної групи, до них часто виникають **остракізовані прояви**.

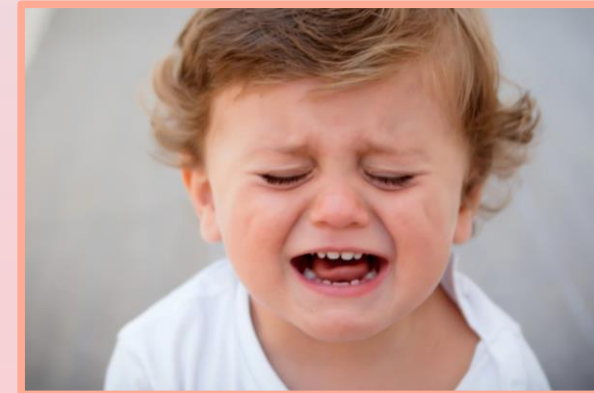
- **Остракізація** є феноменом, що здійснює негативний вплив на суспільні відносини, призводить до погіршення соціальної ситуації як у міжособистісних стосунках, в освітньому просторі, так і в соціумі загалом. Вона провокує зростання напруженості, появу конфліктів, що можуть набувати національних масштабів. Найбільш небезпечним проявом цього феномена є агресія щодо осіб з обмеженими можливостями, яка спрямована на завдання шкоди, провокацію негативних емоційних станів, а в крайніх випадках -на знищення іншого індивіда або групи. Слід також зазначити, що серед осіб з обмеженими можливостями часто спостерігаються прояви аутоагресії, коли людина не приймає сама себе, не може змиритися з фактом інвалідності та не має ресурсів для створення позитивного образу «Я». Тому вивчення феномена **остракізму** в інклюзивному просторі є важливим аспектом пізнання зазначеного явища, а також механізмом попередження утворення **остракізаторських** тенденцій у закладах освіти щодо осіб з особливими потребами.

Остракізація індивідів з особливими потребами може виявлятися у **пасивній** чи **активній** формі. **Пасивна** – полягає в негативному ставленні до осіб з обмеженими можливостями, небажанні спілкуватися та взаємодіяти з ними. **Активна** форма виявляється у відкритих проявах агресії, таких як цькування, приниження, переслідування.

Важливо також наголосити на **ознаках соціальної ізоляції** в освітньому середовищі для можливості попередження розвитку цього явища та вчасного психологічного втручання:

- пригнічений емоційний стан учня під час навчального процесу;
- потайливість, сором'язливість, тенденція до замовчування свого особистого життя;
- відхід від спілкування з сім'єю, друзями та спільної діяльності;
- уникання особою групових зборів;
- різкі зміни в настрої, поведінці, сні або апетиті;
- уникання дискусій про навчальний заклад або інше освітнє серед

• Механізм формування тенденцій **остракізації** інклюзивного індивіда

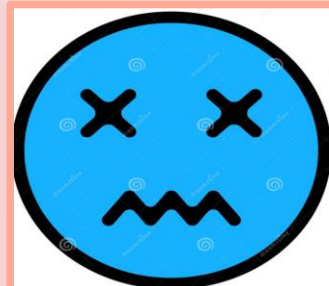

Інклюзія – включення в систему загальноосвітнього простору особи з особливими потребами.

Сприйняття осіб інклюзивистів як феноменологічної групи «іншого».

Страх «іншого» як прояв самозахисту.

Остракізм – процес, який характеризується, як розгортання послідовності відповідей: перенесення сприйняття, ігнорування та виключення.

Щоб уникнути формування **остракізаторських** тенденцій в процесі здобуття освіти особам з обмеженими можливостями, необхідна повна різноманітність послуг та ресурсів, які мають включати:

- адекватну підтримку та послуги для особистості;
- спеціально розроблені індивідуальні освітні програми, які будуть враховувати здібності кожного інклюзивного учня та задовольнятимуть можливість адекватного рівня успішності ;
- професійний розвиток для всіх залучених вчителів, як загальних, так і спеціальних педагогів;
- розвиток професійних навичок у галузі кооперативного навчання, репетиторства, адаптивного навчального плану;
- співпраця між батьками чи опікунами, викладачами або парапедагогами, спеціалістами, адміністрацією та зовнішніми агенціями.

Враховуючи вище зазначені вимоги, було виділено такі фактори, що можуть визначати успіх інклюзивних класів та попередження розвитку в них **остракізаторських** тенденцій:

- співпраця між загальноосвітніми спеціалістами та
- добре побудовані плани, що визначають конкретні умови, модифікації
- узгоджене планування та спілкування між персоналом «загальних» та

Позитивні наслідки для дітей з обмеженими можливостями включають розвиток позитивного ставлення та сприйняття людей з інвалідністю та підвищення соціального статусу серед однолітків, які не мають інвалідності. Стаючи менш дискримінаційними, учасники без вад, які навчаються в інклюзивних класах, також швидше розвивають комунікативні та лідерські навички.

У межах розробленої проблеми можна вказати на низку позитивних наслідків включень, які впливають як на осіб з особливими потребами, так і на інших учасників освітнього простору. Дослідження показали позитивні ефекти для дітей з обмеженими можливостями в таких сферах, як:

- досягнення мети індивідуальної освітньої програми;
- поліпшення комунікативних та соціальних навичок;
- збільшення позитивних взаємодій з однолітками, освітніх результатів та коригування після школи.

Отже, як висновок з усього вищевказаного, потрібно зазначити, що саме дотримання принципів ведення інклюзивних осіб в освітньому просторі та забезпечення системного супроводу всього освітянського процесу дають змогу формувати тенденції до толерантного сприйняття «іншого», індивідуальних особистісних проявів та, як наслідок, мінімізації проявів остракізму як в інклюзивному просторі, так і закладах освіти без спеціалізованих класів.

- Щиро Дякуємо за увагу!

- Гарного настрою та Мирного неба!

